

2025-02-25

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: ALLM 2024/311

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till JU.L2@regeringskansliet.se

Diarienummer Ju2024/02261

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ PROMEMORIAN FÖRBUD MOT ÄKTENSKAP MELLAN KUSINER OCH VISSA ANDRA NÄRA SLÄKTINGAR, DS 2024:20

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker de förslag som ges i promemorian. Flickor och kvinnor är särskilt utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.¹ De löper högre risk att tvingas gifta sig med en person som familjen eller släkten valt ut. Äktenskap mellan kusiner och andra släktingar är en riskfaktor för hedersrelaterat våld och förtryck, tvångsäktenskap och barnäktenskap. Giftermål inom den egna släkten kan förstärka hedersnormer och göra det svårare att lämna äktenskapet.²

I Sverige finns redan lagstiftning som förbjuder barnäktenskap och tvångsäktenskap. Förbudet omfattar även äktenskap mellan kusiner som ingås under tvång och äktenskap med barn under 18 år. Dock har det framkommit vissa svårigheter med tillämpningen, särskilt när det gäller tvångsäktenskap.³ Det föreslagna förbudet mot äktenskap mellan kusiner kan således vara ett värdefullt komplement till denna lagstiftning.

Befintlig forskning har inte tydligt klarlagt sambandet mellan hedersrelaterat våld och förtryck och äktenskap mellan kusiner.⁴ Hedersrelaterat våld och förtryck behöver förebyggas och bekämpas på flera nivåer. Befintlig kunskap och lagstiftning inom området bör tillämpas mer effektivt för att nå detta mål.

Synpunkter enligt utredningens disposition

Generella synpunkter på utredningen:

- Utredningens analys av konsekvenser för jämställdheten och konsekvenser för barn är bristfällig. Flickor och kvinnor är särskilt utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Barn som lever i en hederskontext löper stor risk för våldsutsatthet,

¹ Jernbro, C., & Landberg, Å. (2024). *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck: Förekomst, riskfaktorer och hälsokonsekvenser*.

² Jämställdhetsmyndigheten (2025). *Ett liv präglad av våld* (2025:2). Slutredovisning av uppdrag att kartlägga och analysera förekomsten av barnäktenskap, tvångsäktenskap och månggifte i Sverige samt andra närliggande frågor.

³ DS 2024:20

⁴ DS 2024:20

inskränkningar i vardagen och att tvingas in i äktenskap.⁵ Det är därför förvånande att utredningen inte tydligare lyfter fram konsekvenserna för jämställdhets- och barnrättsperspektivet i analysen.

- Utredningen saknar en djupgående analys av förbudets förväntade effekt på hedersrelaterat våld och förtryck. Den saknar också en ingående analys av resursbehovet för implementering och tillämpning av lagstiftningen.
- De medicinska aspekterna av äktenskap mellan nära släktingar behandlas i liten omfattning i utredningen. Riskerna bedöms inte som tillräckliga för att motivera ett förbud. I Norge gjordes en annan bedömning av de medicinska riskerna och det förbud mot äktenskap mellan kusiner som infördes där grundades främst på dessa risker.⁶ Eftersom det kan finnas olika bedömningar av riskerna, hade det varit lämpligt att konsultera flera olika experter och verksamheter med kunskap i dessa frågor i samband med utredningen.

Kap 10 Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar

10.4 Ett förbud mot kusinäktenskap

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget. Äktenskap inom den egna släkten är en riskfaktor för hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap och tvångsäktenskap, särskilt för flickor och kvinnor.⁷ Äktenskap i en hederskontext kan vara planerade sedan lång tid tillbaka och det förekommer att den utsedda partnern är en person från samma släkt.⁸ I släkter med hedersnormer kan äktenskap mellan kusiner förstärka förtryckande strukturer och göra det svårare att lämna äktenskapet.

En tydlig riskfaktor för att utsättas för barnäktenskap är att det förekommer i familjen, till exempel att föräldrar eller äldre syskon giftes bort som barn.⁹ Ett liknande sambandsförhållande kan finnas även för äktenskap mellan kusiner, vilket talar för ett förbud. Organisationer som arbetar med personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck beskriver att äktenskap mellan kusiner förekommer i relativt hög grad i deras ärenden. Frekvensen varierar dock mellan olika organisationer.¹⁰

I Sverige finns redan lagstiftning mot äktenskapstvång inklusive försök och förberedelse till äktenskapstvång eller att lura någon att resa utomlands i syfte att ingå äktenskap under tvång. Det finns även ett förbud mot att ingå barnäktenskap och att erkänna utländska barnäktenskap. Denna lagstiftning omfattar även äktenskap mellan kusiner som ingås under tvång eller när en part är under 18 år. En utredning angående

⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2023). *När barn tvingas ta ansvar för sitt eget skydd*. Slutredovisning av uppdrag att kartlägga och sprida kunskap om erfarenheter av hedersförtryck samt annat våld och förtryck kopplat till utlandsvistelse.

⁶ Prop.99 L (2023–2024). *Endringer i ekteskapsloven (forbud mot ekteskap mellom naera slektninger)*. Det Kongelige Barne- og Familiedepartementet. Oslo.

⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2025). *Ett liv präglad av våld* (2025:2). Slutredovisning av uppdrag att kartlägga och analysera förekomsten av barnäktenskap, tvångsäktenskap och månggifte i Sverige samt andra närliggande frågor.

⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2025). *Ett liv präglad av våld* (2025:2). Slutredovisning av uppdrag att kartlägga och analysera förekomsten av barnäktenskap, tvångsäktenskap och månggifte i Sverige samt andra närliggande frågor.

⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2025). *Ett liv präglad av våld* (2025:2). Slutredovisning av uppdrag att kartlägga och analysera förekomsten av barnäktenskap, tvångsäktenskap och månggifte i Sverige samt andra närliggande frågor.

¹⁰ DS 2024:20.

eventuell skärpning av straffsatser vad gäller dessa brott pågår just nu. Svårigheter med tillämpningen av lagstiftningen om tvångsäktenskap har lyfts fram, då det kan röra sig om mer subtila påtryckningar. De fall som rör subtilt tvång kan eventuellt omfattas av den föreslagna lagstiftningen, vilket är positivt. Dock krävs resurser för att den nya lagstiftningen ska få avsedd effekt.

Kapitel 12 Utländska äktenskap

12.3 Förbud mot att erkänna utländska äktenskap mellan kusiner och mellan syskon och syskons avkomling

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget. Det finns dock utmaningar med tillämpningen och kontrollen av förbudet. Utredningen redogör inte tydligt för vilka effekter ett erkännandeförbud förväntas få på hedersrelaterat våld och förtryck oavsett om det vid tidpunkten för äktenskapet fanns hinder mot äktenskapet i svensk lag. Om syftet är att förhindra att individer tvingas resa utomlands för att gifta sig med kusiner eller andra nära släktingar, omfattas denna situation redan av svensk lagstiftning. Trots att äktenskap mellan kusiner ofta är kopplade till hedersförtryck, förekommer det även frivilliga äktenskap. Jämställdhetsmyndigheten saknar ett nyanserat resonemang i utredningen om de sociala och kulturella konsekvenser som ett erkännandeförbud av äktenskap mellan kusiner kan få för personer som kommer till Sverige. Utredningen behandlar i begränsad omfattning konsekvenserna av ett förbud av dessa äktenskap, som kan vara mellan individer som varit gifta under många år och ingåtts frivilligt.

För Jämställdhetsmyndigheten

Lise Tamm
Generaldirektör

Amanda Nyberg
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har enhetschef Mikael Thörn deltagit.